

PREOTEASA LUCREȚIA MURĂȘIANU ȘI SOCIETATEA ORTODOXĂ NAȚIONALĂ A FEMEILOR ROMÂNE TURDA

Dorin Cătălin Sas*

Abstract: *Presbytera Lucreția Murășianu remains in the collective memory as one of the exceptional female figures, with a tireless activity in the social-cultural and religious field, which can hardly be matched by anyone. Being at the helm of the National Orthodox Society of Romanian Women Turda for a long time, she dedicated herself to a true community apostolate, during adverse times. Many of her deeds remained memorable, such as attending the soldiers wounded on the front and hospitalized in Turda during the First World War, but also the way she helped and supported his husband, the worthy archpriest Jovian Murășianu, in his pioneering activity, like the construction of the great Orthodox Cathedral dedicated to St. Archangels Michael and Gabriel in the center of Turda. For her missionary work in the Church and society, presbytera Lucreția Murășianu inscribed her name in golden letters in the gallery of famous personalities of Turda.*

Keywords: Presbytera Lucreția Murășianu, National Orthodox Society of Romanian Women, Turda, Orthodox Cathedral of Turda, philanthropic acts.

„Femeia virtuoașă este o cunună pentru bărbatul ei [...]. Cine poate găsi o femeie virtuoașă ? Prețul ei întrece mărgeanul” (Pilde 12, 4; 31,10). Versetele biblice ale înțeleptului Solomon se pliază perfect demersului nostru de a reliefa câteva aspecte din biografia unei mari personalități feminine, membră marcantă a elitei societății turdene din prima jumătate a secolului XX, din păcate prea puțin cunoscută.

Lucreția Murășianu s-a născut în anul 1875 în satul Cernatu (azi cartier al localității Săcele, jud. Brașov), în familia preotului Gheorghe și Eufrosina Udrea, dintr-un străvechi neam de clerici (era nepoata Mitropolitului Ioan Meșianu). S-a căsătorit în data de 12 septembrie 1893 cu teologul Jovian Murășianu, în biserica unde a fost botezată și în care a slujit cu multă vrednicie tatăl său. Deplin conștientă de misiunea ce-o avea de îndeplinit ca soție și preoteasă, și-a susținut permanent soțul în cei peste patruzeci și cinci de ani de căsnicie fericită.

A moștenit, probabil de la părinți, o fire dârză și destoinică, pe care greutățile inerente ale vieții n-au dezarmat-o, ci au făcut-o mai puternică. Având acest caracter de învingător, și-a conjugat eforturile cu cele ale soțului său, secondându-l perfect în toate acțiunile comunitare. Dacă Dumnezeu nu i-a binecuvântat cu vreun urmaș, au lăsat în schimb în urmă o pleiadă de realizări unice, ce vor da mărturie pentru ei la Dreapta Judecată.

După o primă perioadă de misionarism desfășurată în Parohia Ortodoxă Română Treznea (azi, în jud. Sălaj)¹, cu multe roade, în anul 1901, soțul ei a fost ales în demnitatea de protopop al tractului Turzii, dar și paroh al modestei comunități ortodoxe din localitate.

---

* Preot paroh al Parohiei Ortodoxe Române „Sf. Mărturisitori” Valdemoro (Madrid, Spania), doctorand la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Cluj-Napoca, e-mail: csamdt@yahoo.com.

¹ Serviciul Județean Sălaj al Arhivelor Naționale, Fond *Protopopiatul Ortodox Românași*, dosar 110/1885-1910, f. 143.

În anul 1913 o întâlnim în mod oficial în calitate de președintă a Reuniunii Femeilor Române Turda. Aceasta a fost înființată în anul 1873, reunind sub faldurile ei toate doamnele societății intelectuale turdene, fiind reorganizată complet după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. În 3/16 iunie 1913 avea să participe la Brașov la lucrările primului Congres al Femeilor Române, în fruntea unei delegații turdene. În urma votului acordat în plenumul dezbaterilor, a fost aleasă ca membră în *Comisia pentru statute*².

Prima acțiune de anvergură sub prezidiul Lucreției Murășianu a avut loc la începutul Primului Război Mondial. Spitalele din Turda au devenit neîncăpătoare din pricina celor peste 500 de răniți aduși de pe front, dintre care 80 erau români³. În aceste condiții *Reuniunea* lansează deviza *Să jertfim totul pentru răniți!*. Sub imperioasa chemare s-a pornit o acțiune de colectare de ajutoare pentru soldații răniți din cele patru spitale improvizate din Turda. S-au trimis delegate ale societății din casă în casă pentru a se colecta haine pentru cei suferinzi. Acestea au fost spălate, cârpite, drese și distribuite. S-au donat spitalelor peste 1.500 bucăți de schimburi.

În preajma Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului s-a efectuat o colectă în urma căreia s-au strâns peste 800 coroane. Cu această sumă s-a cumpărat făină albă de grâu și femeile au făcut câte un colac pentru fiecare soldat. S-a mai dat fiecăruia: 2 bucăți de cârnați sau friptură de găină, 4-5 bucăți prăjituri, 1 carte de rugăciuni, chibrite, 12-15 țigări, un pachet de tutun, foițe, un creion, cărți poștale, o batistă, 4-5 mere și 4-5 nuci⁴.

Cu prilejul Sfințelor Paști ale anului următor, mai precis în Sâmbăta Mare, Reuniunea a reușit o nouă colectă pentru cei aproape 500 soldați răniți aflați în spitalele turdene. S-au procurat și împărțit 1.152 ouă roșii, 471 batiste, 5.000 țigarete. Celor răniți mai ușor, care au participat la Sfințele Slujbe de Paști, li s-au dăruit 159 ouă înroșite și 36 colaci mari de grâu. Totul s-a realizat cu participarea celor trei protopopi: Iovian Mureșan – ortodox, Iosif Costin și Nicolae Rațiu, greco-catolici⁵.

Președinta *Reuniunii* s-a implicat activ și în proiectele Uniunii de femei din Ungaria, în organizarea și în activitatea Marelui Orfelinat al *Uniunii*. Deschiderea orfelinatlui era programată pentru toamna anului 1916, iar preoteasa Lucreția s-a implicat în strângerea de fonduri pe raza comitatului Turzii. Toți puteau deveni membri ajutători ai orfelinatlui contra unei donații anuale de 2 coroane și 40 de fileri. Mai mult decât atât, președinta *Reuniunii* își rezerva sarcina de a primi listele cu donații privitoare la fetele eligibile pentru serviciile orfelinatlui, mobilizând și lumea rurală să contribuie la aceste opere de binefacere⁶.

La 26 noiembrie 1918, în calitate de președintă, Lucreția Murășianu a condus ședința Societății de lectură a femeilor române din Turda, în cadrul căreia doamnele Ecaterina Moldovan și Eugenia Mesaroșiu au fost desemnate cu unanimitate de voturi ca reprezentante ale acestei asociații la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia⁷.

² „Românul”, Anul III, Arad, 5/18 iunie 1913, nr. 121, p. 1-3.

³ „Gazeta Transilvaniei”, Anul LXXVII, Brașov, 14/27 decembrie 1914, nr. 275, p. 3.

⁴ „Telegraful Român”, Anul LXII, Sibiu, 30 decembrie 1914/12 ianuarie 1915, nr. 136, p. 554-555.

⁵ Idem, Anul LXIII, nr. 41 din 16 aprilie/29 aprilie 1915, p. 165.

⁶ Luminița Andreea Popescu, *Lucreția Murășianu*, în vol. *Eroinele României Mari. Destine din linia întâi*, coord. Adina Berciu Drăghicescu, București, Edit. Muzeul Literaturii Române, 2018, p. 138.

⁷ Eugen Gergely, *Turda la Marea Unire 1 decembrie 1918-1 decembrie 2008*, Cluj-Napoca, Edit. Casa Cărții de Știință, 2008, p. 135.

În urma colectei efectuate pentru susținerea văduvei și a celor șapte orfani minori ai preotului paroh din Cristiș, Ioan Opriș, ucis mișelește în 8 noiembrie pe treptele biseriței parohiale pentru demnitatea de a fi român, Reuniunea a adunat suma de 150 coroane, depuse la Banca „Lumina”⁸.

La 1 decembrie 1918 s-a realizat marele vis de veacuri al românilor, unirea Transilvaniei cu România, eveniment capital al istoriei acestui popor, sărbătorit azi ca zi națională. În urma acestui moment, viața comunității românești din Transilvania s-a schimbat radical. Activitatea Lucreției Murășianu s-a desfășurat din acest moment în granițele României Mari, cu deplină libertate de manifestare. Preoteasa a fost una dintre cele mai active și mai dinamice personalități ale orașului de pe Arieș în perioada interbelică și, fără să greșim, afirmăm că a fost cea mai proeminentă personalitate feminină din Turda⁹.

În 27 mai 1919, orașul Turda a îmbrăcat straie alese de sărbătoare¹⁰. Au sosit în așezarea de pe malul Arieșului oaspeți de seamă: Regele Ferdinand și Regina Maria, alături de alte distinse personalități: Dr. Iuliu Maniu, Dr. Ștefan C. Popp, V. Goldiș, O. Goga. La gară au fost întâmpinați de clerul ambelor confesiuni în frunte cu protopopii, precum și de P.S. Episcop Dr. Ellie Miron Cristea. În numele Reuniunii Femeilor Române din Turda, președinta Lucreția Murășianu a adresat Reginei Maria câteva cuvinte de bun venit:

„Majestatea Voastră !

În numele femeilor române din Turda și [din] județul Turda Arieș, avem deosebita fericire de a vă putea prezenta omagiile noastre împletite din iubire, loialitate, recunoștință, zicându-vă: «Bine ați venit, Stăpâna noastră !».

Majestate, noi, femeile din Transilvania, până acum am fost ca niște albine rătăcite fără mamă, fără regina conducătoare. Acum, mulțumită lui Dumnezeu, [și] Majestății Voastre, care nici o clipă nu v-ați clintit în credința înfăptuirii idealului nostru național, Vă avem în fruntea noastră ca pe o mamă adevărată, mama tuturor Românilor.

Ne vom năzui și noi a urma faptele mărețe ale Majestății Voastre ! Trăiască Regina Noastră ! Trăiască Înalta Casă Domnitoare !”.

Regina Maria a mulțumit prin câteva cuvinte calde, cuprinsă de emoția primirii ce i s-a făcut. Doamna Lucreția Murășianu i-a oferit un buchet de lăcrimioare și trandafiri albi, prezentându-i reginei și pe celelalte fidele colaboratoare ale sale¹¹.

La începutul anului 1924, Societatea Femeilor Române aducea la cunoștință că biblioteca reuniunii stă la dispoziția publicului din Turda în zilele de miercuri ale fiecărei săptămâni, iar pentru cei care locuiesc în zona învecinată în fiecare zi de sâmbătă¹².

În același an va fi aleasă în *Comitetul de Constituire a Societății Naționale Crucea Roșie a României, filiala Turda*¹³, ce activa în plan social-filantropic. Puțin mai târziu, în

⁸ „Telegraful Român”, Anul LXVI, Sibiu, 27 noiembrie/10 decembrie 1918, nr. 133, p. 509.

⁹ Răzvan Mihai Neagu, *Considerații privind viața și activitatea Lucreției Mureșan*, „Crisia”, XLVIII, 2018, p. 184.

¹⁰ Despre vizita din 27-28 mai 1919, vezi și Emil Stoian, Sebastian Mălușelu, *Întâia vizită în Transilvania a regelui Ferdinand și a reginei Maria*, Edit. Haco Internațional, 2011, p. 50-54.

¹¹ „Telegraful Român”, Anul LXVII, Sibiu, nr. 51 din 3/16 iunie 1919, p. 2.

¹² „Turda”, Anul I, Turda, nr. 3 din 19 ianuarie 1924, p. 3.

¹³ *Ibidem*, nr. 14 din 12 aprilie 1924, p. 3.

calitate de co-președintă, alături de contesa Maria Bethlen, va prezida ședința *Societății pentru înființarea unui sanatoriu pentru tuberculoșii din județul Turda-Arieș*¹⁴.

În 12 aprilie 1925 s-au pus la Turda bazele noului așezământ de Cultură *Atheneul Român*. Preoteasa Lucreția Murășianu a fost aleasă între membrii Comitetului Executiv¹⁵.

Alături de soțul său, s-a implicat în acțiunile Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), făcând din această postură misionarism cultural în mediul rural. În cursul anului 1927 o întâlnim la Ceanul Mic unde vorbește țăranilor despre „Portul românesc”, iar la Tureni susține prelegerea „Despre țesăturile românești”¹⁶.

La data de 8 Mai 1927 va avea loc în localul școlii confesionale ședința de constituire a filialei locale a Societății Naționale Ortodoxe a Femeilor Române, ce își avea sediul central în București, fiind condusă la acea vreme de principesa Alexandrina Cantacuzino. Vrednica preoteasă Lucreția Murășianu este aleasă președintă, cu unanimitate de voturi¹⁷.

Fiindcă lucrările de construcție a Catedralei Ortodoxe erau în curs de desfășurare, iar amploarea lor necesita costuri enorme, prin intermediul Societății Naționale Ortodoxe a Femeilor Române s-a organizat o aleasă serbare în data de 25 februarie 1928, în sălile *Redutei* orașului. Menirea spectacolului era de a se alimenta fondul de edificare al bisericii. Și-au dat concursul: societăți corale, Filarmonica și Corul bisericesc. Comitetul de inițiativă a organizat această manifestare sub înaltul patronaj al ministrului Alexandru Lapedatu care a și participat la eveniment, alături de Preasfințitul Părinte Episcop Nicolae Ivan și ministrul Gheorghe Cipăianu¹⁸.

Cu ocazia sărbătorilor Crăciunului din anul 1929, ca și în alți ani de altfel, SONFR a ajutat un număr important de săraci cu bani, haine și alimente. S-au împărțit sub formă de ajutor bănesc câte 140 lei la 14 văduve din oraș. La școlile primare, 27 de copii au primit ghețe, haine, ciorapi, pălării, bătrânilor internați la azilul orașului li s-au distribuit 25 de colaci, iar unei familii nevoiașe cu cinci copii orfani li s-a donat făină în cuantum de 225 lei. Totalul ajutoarelor acordate în anul 1929 au fost de aproximativ 15 mii de lei¹⁹.

Alături de alte personalități ale orașului Turda, datorită stimei de care se bucura, preoteasa Lucreția Murășianu va fi aleasă în data de 3 martie 1930 ca președintă de onoare a Societății filantropice Principele Mircea, a cărei activitate era orientată înspre ajutorarea copiilor săraci din comunitate²⁰.

La alegerile electorale pentru Consiliul Local Turda de la începutul aceluiași an, Lucreția Murășianu va fi aleasă consilier local din partea Partidului Liberal²¹.

¹⁴ *Ibidem*, nr. 24 din 22 iunie 1924, p. 4.

¹⁵ „Turda”, Anul II, nr. 16 din 19 aprilie 1925, p. 2.

¹⁶ Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, Fond *ASTRA, Despărțământul Turda*, nr. act SB-F-00029-5-157, f. 554-556.

¹⁷ Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale [infra: SANIC], Fond *Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române* [infra: *SONFR*], dosar nr. 1191, f. 1-3.

¹⁸ „Arieșul”, Anul III, Turda, 1 ianuarie 1928, nr. 1, p. 2.

¹⁹ *Idem*, Anul V, nr. 5 din 2 februarie 1930, p. 2.

²⁰ *Idem*, Anul IV, nr. 12 din 3 martie 1930, p. 1-2.

²¹ *Ibidem*, Anul IV, nr. 12 din 3 martie 1930, p. 2.

În 31 ianuarie 1931, în Saloanele Casinei Române, a avut loc *Balul* organizat de Reuniunea Femeilor Române, având ca scop alimentarea Fondului de ajutorare a săracilor²².

Începând cu acest an, societatea a organizat un ciclu de conferințe pe perioada Postului Mare. În acest sens au fost invitați oameni de aleasă cultură, nume reprezentative pentru intelectualitatea din zonă:

Duminică 1 martie: Dr. Valer Moldovan, Cluj: *Împărat și galilean* (lupta dintre păgânism și creștinism); Ioan Colfescu (președintele Atheneului Român Turda), *Viața spirituală a neamului după război*.

Duminică 8 martie: Dr. Sebastian Stanca, Cluj, *Poezia bisericească*.

Duminică 15 martie: Dr. Ioan Vască (Rectorul Academiei Teologice Cluj): *Criza economică și concepția Bisericii*; Conf. univ. dr. D. D. Roșca, *Aspecte din psihologia franceză*.

Fiecare conferință a fost deschisă de președinta Lucreția Murășianu, căreia în mare parte i se datorează reușita organizatorică a acestor acte de cultură, atât prin renumele personalităților invitate, cât și prin subiectele diverse abordate²³.

În anul următor, „sub priceputa și energica conducere a vrednicei și de toți stimatei președintă Lucreția Mureșan, a avut loc o conferință religioasă în Duminica Ortodoxiei. Invitat de seamă a fost Dr. Orest Bucevski, profesor la Academia Teologică din Cluj. Tema conferinței s-a intitulat: *Ațiuni subterane în Rusia de azi*. S-a discutat pe seama curentelor subversive îndreptate asupra Bisericii creștine”²⁴.

În data de 20 decembrie 1931, s-a înființat la Turda o bucătărie populară (cantină socială). Aceasta a funcționat până la 1 aprilie 1932, în acest răstimp 180 de familii (700 persoane) primind zilnic mâncare caldă. Au beneficiat mai cu seamă copii și bătrâni neputincioși și săraci, fără nicio deosebire de naționalitate și confesiune. În paginile unui ziar local, dr. Coloman Nappendruck, coordonatorul acestei acțiuni caritabile, scria:

„Energia și buna pildă a Doamnelor Contesa Maria Bethlen și Lucreția Mureșanu au produs minuni. În total s-a încasat din toate părțile suma de 89.185 lei, iar valoarea donațiilor în natură face peste 10.000 lei, așa că populația orașului Turda și o mică parte din județ și în anul acesta, pe lângă toată mizeria ce a îndurat, a contribuit cu circa 100.000 lei la ajutorarea instituțiunii de binefacere. Pentru munca depusă li se aduce mulțumită publică Doamnelor Lucreția Mureșianu și Contesa Maria Bethlen”²⁵.

De Sfintele sărbători ale Învierii Domnului, societatea s-a îngrijit de cei aflați în azilul săracilor, în spital și în închisoare, ca să-i împărtășească și pe ei de bucuria marelui praznic, împărțind fiecăruia alimente, cozonac și ouă roșii²⁶.

Tradiția anuală a organizării de conferințe pe perioada Postului Mare a fost continuată și în anii următori. Astfel, menționăm numele unor invitați de seamă precum: prof. univ. dr. Valer Moldovan (12 martie) – *Din istoria toleranței religioase*; Vasile Vlaicu, director Cluj (26 martie) – *Principiile economice ale Sfintei Scripturi*²⁷.

---

²² *Ibidem*, Anul V, nr. 5 din 9 februarie 1930, p. 2-3.

²³ „Renașterea”, Anul IX, Cluj, nr. 12 din 22 martie 1931, p. 5-6.

²⁴ *Ibidem*, nr. 13 din 27 martie 1932, p. 4.

²⁵ „Arieșul”, Anul VII, Turda, nr. 5 din 1 mai 1932, p. 2.

²⁶ SANIC, Fond *SONFR*, dosar 158, 1932, f. 41.

²⁷ „Renașterea”, Anul XI, Cluj, 9 aprilie 1933, nr. 14, p. 5-6.

O știre dintr-un ziar clujean descria eforturile celei ce se află în fruntea Reuniunii Femeilor Române pentru promovarea adevăratelor valori culturale și spirituale:

„Laudă și mulțumiri se cade să aducem distinsei președintă doamnei Lucreția Mureșan pentru lupta frumoasă și asiduă ce o desfășoară, ținând aprinsă flacăra românismului și vie credința în Evanghelia lui Hristos în acest orașel important pentru binele bisericii și neamului nostru”²⁸.

Același ziar titra un an mai târziu, după desfășurarea unei șezători cultural religioase sub egida Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române în Casina Națională:

„Merită deosebită laudă și recunoștință această venerabilă doamnă care, alături de emeritul ei soț, protopop de decenii al acestui tract, nu cruță oboseală, jertfe și muncă neconținută, spre a-și sluji cu râvnă și credință, biserica și legea sa strămoșească. Toate aceste eforturi și neobosite străduințe culminează în măreața operă, aproape neîntrecută, în biserica catedrală, ce în curând va fi gata spre a fi sfințită și închinată menirii sale. Fie prin concerte, foarte bine reușite, fie prin colecte publice, fie prin intervenții cu succes pe la forurile înalte, venerabilii soți Murășan în decurs de 10 ani, au reușit să ridice la loc de frunte în Turda înstrăinată, neîntrecut și frumos locaș de închinare Domnului. Credincioșii, popor și intelectuali, secondează cu plăcere și devotament activitatea rodnică și binecuvântată a păstorului lor. Felicităm din inimă pe d-na și păr. protop. Murășan împreună cu vrednicii lor credincioși pentru opera, ce-o săvârșesc spre înălțarea prestigiului bisericii și neamului nostru din acest centru expus atâtor intemperii și greutăți, produse de împrejurări și de oameni”²⁹.

Din dorința de a vedea biserica Catedrală terminată, va propune o serie de acțiuni prin care iniția campanii de strângere de fonduri chiar la nivel național. Astfel, într-o solicitare oficială, dânsa cerea sprijinul dnei Alexandrina Cantacuzino, președinta centralei SONFR din București:

„Credincioșii bisericii noastre din Turda încă înainte de război au început a-și aduna fondurile necesare pentru zidirea unei biserici corespunzătoare, fiind cea veche situată la marginea orașului, scundă și neîncăpătoare. Dar această dorință a credincioșilor nu s-a putut realiza atunci și abia numai după unirea noastră cu Țara-Mamă și după o hotărâre bine chibzuită s-a început în anul 1925 zidirea unei biserici potrivită ca stil și proporții în centrul orașului, închinată memoriei marelui Voevod Mihai Viteazul, înfăptuitorul pe o clipă a unității noastre naționale.

Din fondurile de care dispunea biserica, cum și din cotizațiile credincioșilor, din ajutoarele primite de la Stat, județ și comună, am ajuns cu ajutorul lui Dumnezeu a o vedea terminată în afară. Urmează acum a se face tincuirea interioară și aranjarea ei cu cele de lipsă. Dar după ce fondurile ni s-au epuizat, lucrările au stagnat cu totul de 2 ani încoace. Și deoarece biserica cea veche este improprie recerînțelor ce se reclamă Bisericii dominante în acest oraș istoric, în dorința de a o vedea cât mai curând această nouă biserică, am lansat liste de subscripții către inimile caritabile din întregă Țara, pentru a putea aduna sumele necesare terminării ei”³⁰.

²⁸ Idem, Anul XII, nr. 14-15 din 8 aprilie 1934, p. 8.

²⁹ Idem, Anul XIII, nr. 12 din 24 martie 1935, p. 3.

³⁰ Arhiva Parohiei Turda I, Fond *SONFR Turda, Dosar corespondență*, 1934, f.10.

În numele ei personal va dărui bisericii noi un prapor și o candelă (2.600 lei), iar din partea Societății Femeilor Ortodoxe Române, covoarele din biserică și cele două strane, cea Regală și cea Arhierescă, în valoare de 37.600 lei³¹.

Un articol publicat în officiosul Episcopiei Clujului în luna martie 1935, evidențiază în cuvinte frumoase sacrificiul familiei Murășianu pentru aceste cauze nobile³².

Într-un raport referitor la activitatea filialei pe anul 1937-1938, adresat Centralei din București, se menționa că la începutul anului 1937 s-a desfășurat un concurs de religie pentru elevele din clasele I-VIII de la *Liceul de fete* din Turda. S-au distribuit 27 de premii, plus zece iconițe de argint veritabil pentru cele mai bune lucrări. Distincțiile au fost înmânate elevelor de doamna președintă Lucreția Murășianu, care a rostit și o alocuțiune³³.

În Duminica Floriilor din anul 1938 Societatea Națională Ortodoxă a Femeilor Române a organizat un concert religios în Catedrală, în colaborare cu soprana Maia Odobescu, baritonul dr. Vasile Vlăsa și corul bisericii, dirijat de prof. Isidor Iasinski. A avut loc și conferința conf. univ. dr. I. Crăciun de la Universitatea din Cluj. La final s-a realizat o colectă pentru fondul de pictură al locașului de cult, „cu un numerar mulțumitor pentru societate”³⁴.

De asemenea, într-un raport transmis centralei SONFR din București, se amintea despre eforturile conjugate pe care societatea le-a făcut de-a lungul anilor pentru edificarea acestei mărețe Catedrale, sfințită la data de 3 noiembrie 1935, dar și pentru finalizarea lucrărilor de pictură în tehnica frescă:

„Membrele filialei de comun acord cu comitetul au dat concursul Catedralei noastre ortodoxe, așa că astăzi ea este pe deplin terminată, sfințită spre satisfacția publicului în general. În folosul acestor fonduri donate s-au alcătuit de filială un număr de manifestări care au adus venitele necesare pentru ajutorul dat. S-au organizat ceaiuri familiare, dansante, concerte cu ajutorul artiștilor din Cluj la care publicul din Turda a dat tot concursul posibil și reușitele lor au fost destul de satisfăcătoare. Din aceste producțiuni astfel s-au putut da bani necesari pentru complectarea ultimei sume la achitarea picturii, lei 22.000. În manifestările sale culturale filiala a ținut seamă de îndrumările centralei organizând festivitățile bisericești impuse și cu conferințele necesare. A organizat concursul de religie printre elevele școlilor secundare din loc. La toate manifestările naționale a luat parte activă dimpreună cu toate membrele”³⁵.

O altă acțiune notabilă s-a concretizat în seara zilei de 4 ianuarie 1940, în vremuri tulburi, cauzate de începerea celui de-al Doilea Război Mondial. Astfel, s-a organizat „o serată intimă, cu scopul de a aduna fonduri pentru înzestrarea armatei. Am făcut această serată, întrucât fondul Filialei fiind prea redus nu puteam subscrie suma de 5.000 lei (cinci mii), care am înscris-o acum. Cu toate greutățile vieții prin care trecem cu toții, scopul urmărit de noi – cu această serată – a fost ajuns peste așteptări. Reușita atât materială cât mai ales morală, ne-a mulțumit pe deplin atât pe noi membrele soc. cât și on public”³⁶.

---

³¹ „Renașterea”, Anul XIV, Cluj, nr. 35 din 30 august 1936, p. 4.

³² Idem, Anul XIII, Cluj, nr. 12 din 24 martie 1935, p. 3.

³³ Idem, Anul XV, nr. 14 din 4 aprilie 1937, p. 3.

³⁴ SANIC, Fond SONFR, dosar 158, 1938, f. 41.

³⁵ *Ibidem*, dosar 187, 1938, f. 157.

³⁶ *Ibidem*, dosar 195, 1940, f. 33.

Această activitate solidară este urmată de un nou gest caritabil îndreptat către susținerea Armatei, consemnat într-un act de contabilitate internă: „vă remitem aci anexat chitanța nr. 622 din 12 oct[ombrie] 1942, în valoare de lei 1.000 (una mie lei), ce reprezintă donații pentru Odessa³⁷”.

Deși în ultima parte a vieții s-a confruntat cu numeroase probleme de sănătate, inimoasa preoteasă Lucreția Murășianu a continuat să mai activeze câțiva ani pe tărâmul propășirii neamului. Însă, după o grea suferință, a trecut la cele veșnice în zorii zilei de 4 ianuarie 1946, la vârsta de 70 de ani.

Slujba înmormântării a avut loc în Catedrală, fiind oficiată de un sobor de 12 preoți, în frunte cu părintele protopop Aurel Gliga, „în fața unui numeros public, care a înțeles să petreacă până la groapă pe aceea care a fost timp de o generație animatoarea societăților feminine din localitate, în același timp o devotată și credincioasă colaboratoare a regretatului ei soț, în toate acțiunile și realizările, ce au văzut lumina zilei. Înzestrată de Dumnezeu cu o minte aleasă, cu o figură deosebit de distinsă, neavând copii a înțeles să se dedice cu totul operei samaritene, îngrijind de locașurile sfinte, iar prin societățile feminine de împodobirea interioară a acestora, precum și de alinarea suferințelor celor în suferință, în special a răniților de război, a văduvelor și orfanilor. Regretatei se potrivesc atât de bine cuvintele lui Colbert care a spus: «Nimic nu este mai mulțumitor în cursul vieții unui om cinstit, decât de a-și fi făcut bine datoria, pentru că omul de bine nu se bucură numai el singur de faptele sale, ci răspândește în jurul său o atmosferă de fericire, pe care o respiră toți cei ce-l înconjoară».

Venirea familiei prot. Murășianu la Turda, deodată cu mutarea în acest oraș a sediului protopopesesc de la Viișoara, a însemnat începutul unei ere de fructuoase realizări, în frunte cu monumentala catedrală, a cărei împodobire lăuntrică este opera regretatei protopopese și a societăților pe cari le-a prezidat. Ca donație personală a ambilor amintim un clopot, un prapur de metal, covoare persane și clădirea din str. Eminescu pentru ajutorarea fiilor de preoți lipsiți de mijloace. Văduvă de 7 ani, nu a încetat de a fi aceeași luptătoare pentru tot ceea ce este frumos și nobil, până ce o boală nemiloasă a reținut-o pe patul suferinței. Chiar și în ultimele clipe ale vieții era preocupată de soarta celor două societăți pe care le prezida și anume Soc. Ort. a Femeilor Române și Reuniunea Femeilor Române. Drept recunoștință pentru meritele avute, Consiliul Parohial a aprobat ca rămășițele pământești ale decedatei – respectând o dorință a ei – să fie înmormântate în apropierea catedralei și deci în apropierea soțului, cu care a colaborat atâta vreme.

În viață fiind, s-a bucurat de stima tuturor și, drept recunoștință pentru activitatea depusă, a fost distinsă cu decorația «Meritul cultural» și alte decorații. Parohia Ortodoxă Turda I va păstra decedatei o pioasă memorie și o va prezenta generațiilor viitoare drept exemplu de virtute creștină, devotată Bisericii și operei de ajutorare a celor lipsiți³⁸.

În calitate de ctitori principali, dimpreună cu soțul ei preaiubit, a fost înmormântată în cavoul familiei de sub cripta altarului Catedralei turdene³⁹.

³⁷ *Ibidem*, dosar 1.192, 1942, f. 4.

³⁸ Răzvan Mihai Neagu, *Protopopul ortodox al Turzii, Aurel Gliga (1904-1983). Contribuții privind viața și activitatea lui*, în *Idem, Momente din istoria orașului Turda. Personalități, evenimente, instituții (secolele XV-XX)*, Cluj-Napoca, Edit. Mega & Edit. Școala Ardeleană, 2017, p. 181.

³⁹ „Renașterea”, Anul XXIV, Cluj, nr. 4 din 27 ianuarie 1946, p. 2.

Filiala Turda a SONFR, președinta ei, Lucreția Protopop Murășianu și membrele asociației, prin idealurile și creațiile lor religioase, educative, culturale au scris frumoase pagini de istorie ale neamului românesc, care vor rămâne un model și un îndemn pentru femeile din România mileniului III⁴⁰.

În Anul Centenar al Marii Uniri, la propunerea Parohiei Ortodoxe Române *Sfinții Mărturisitori* din Valdemoro⁴¹ Madrid, Regatul Spaniei, prin HCL nr. 256/14.08.2018, Consiliul Local Turda a acordat titlul de *Cetățean de Onoare Post-Mortem al Municipiului Turda* Doamnei Lucreția Murășianu, ulterior „botezând” și o stradă cu numele acestei personalități marcante (HCL nr. 349/28.11.2018). Dacă protopopul Jovian Murășianu primea în premieră absolută această onorantă distincție pe când era în viață, într-un moment jubiliar, la sfințirea Catedralei Ortodoxe a Turzii în 3 noiembrie 1935, ca o reparație morală peste vremuri, meritele incontestabile ale distinsei sale soții sunt evidențiate recent de administrația publică locală. Odată cu dânsa, cinstiți în cel mai înalt mod cu puțință și entuziaștii membrii de altădată ai Societății Naționale Ortodoxe a Femeilor Române din Turda⁴².

Am prezentat succint o parte din biografia distinsei protoprezbitere turdene Lucreția Murășianu. Alături de soțul ei s-au distins ca doi luptători remarcabili pe baricadele Ortodoxiei și ale neamului românesc din acest colț de Transilvanie, veritabile port-stindarde ancorate în slujba poporului drept-credincios. Prin viața și implicarea lor neobosită, au scris o pagină de istorie vie, trasând o brazdă luminoasă în conștiința celor de atunci, dar și a contemporanilor.

---

⁴⁰ Anemari Monica Negru, *Fondul Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române. Studiu introductiv*, în vol. *Preoteasa Lucreția Murășianu și Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române Turda*, ed. pr. Dorin Sas, Cluj-Napoca, Edit. Casa Cărții de Știință, 2020, p. 26.

⁴¹ Arhiva Parohiei Ortodoxe *Sf. Mărturisitori* Valdemoro, dosar corespondență, nr. 25/03 mai 2018.

⁴² *Preoteasa Lucreția Murășianu ...*, p. 240.

